

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 432

**Gospodarka lokalna
w teorii i praktyce**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-587-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Marcin Będzieszak: Czy duże miasta w Polsce chcą, by płacić im za usługi? Urynkowienie realizacji wybranych zadań a formy organizacyjne / Do large cities in Poland want to be paid for services? Marketization of selected tasks and organizational forms	9
Radosław Cyran: Budownictwo mieszkaniowe jako potencjał rozwojowy miast / Housing industry as the developmental potential of cities	18
Adam Drobnik: Ekonomiczne koncepcje rozwoju w kontekście rewitalizacji miast – studia przypadków / Economic development’s concepts in the context of urban and postindustrial land revitalization – case studies.....	27
Romana Głowicka-Wołoszyn: Identyfikacja efektów przestrzennych w ocenie kondycji finansowej gmin województwa wielkopolskiego / Identification of spatial effects in evaluation of financial condition of Wielkopolska Voivodeship communes.....	42
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Planowanie przestrzenne – narzędzie realizacji ładu przestrzennego czy interesów? / Spatial planning – a tool to implement spatial order or achieve interests?.....	54
Zbigniew Grzymała: Miasta ekologiczne – studia przypadków i perspektywy rozwoju / Eco- cities – case studies and development perspectives.....	61
Krzysztof Kluza: Wpływ wzrostu stóp procentowych na ryzyko kredytowe jednostek samorządu terytorialnego / Effect of higher interest rates on credit risk of local governments in Poland	67
Tomasz Kolakowski: Ekonomiczno-społeczne efekty projektów translokacji obiektów zabytkowych na poziomie lokalnym / Socio-economic effects of translocation projects of historic monuments – local level	83
Magdalena Łyszkiewicz: Samodzielność finansowa gmin miejskich województwa pomorskiego / Financial autonomy of the Pomeranian urban communes.....	93
Marian Maciejuk: Struktura pomocy publicznej dla przedsiębiorców w Jeleniej Górze / The structure of public aid for entrepreneurs in Jelenia Góra	102
Tomasz Madras: Kategoria „pozostałych ośrodków wojewódzkich” w rządowych dokumentach strategicznych / Category of “the other voivodeship centers” in the government’s strategic documents	111
Grzegorz Maśloch: Społeczno-gospodarcze uwarunkowania ograniczenia niskiej emisji w polskich gminach poprzez redukcję zanieczyszczeń pochodzących z gospodarstw domowych / Socio-economic conditions of	

reductions of low emission in Polish municipalities by reducing of pollution from households	120
Artur Myna: Uwarunkowania przestrzennego zróżnicowania selektywnej zbiórki odpadów komunalnych / Conditions of spatial diversity of separate collection of municipal waste	129
Marek Obrębalski: Problemy delimitacji miejskiego obszaru funkcjonalnego – studium przypadku Jeleniej Góry / Delimitation problems of urban functional area – case study of Jelenia Góra	138
Dorota Sikora-Fernandez: Praktyczne aspekty budowy <i>smart city</i> na przykładzie Barcelony / Practical aspects of smart city development on the example of Barcelona	155
Jacek Soltys: Strategie miast powiatowych na obszarze peryferyjnym województwa pomorskiego / Strategies of county capitals in peripheral areas of Pomeranian Voivodeship	164
Andrzej Sztando: Budżetowanie kapitałowe pomocy regionalnej w polskich specjalnych strefach ekonomicznych / Capital budgeting of regional aid in Polish special economic zones.....	173
Katarzyna Wójtowicz: Prognozowanie skutków finansowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego a problem zapewnienia stabilności fiskalnej gmin w Polsce / Forecasting of fiscal consequences of local spatial plans vs. the problem of achieving fiscal sustainability of local governments in Poland	203
Jacek Wychowanek: Partnerstwo tradycji i innowacji jako czynnik rozwoju lokalnego / Partnership of tradition and innovation as a factor of local development.....	212

Wstęp

Przekazujemy w Państwa ręce kolejny zbiór artykułów zaprezentowanych podczas corocznej Konferencji Naukowej pt. „Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce” organizowanej przez Katedrę Gospodarki Regionalnej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Stanowią one wkład w proces wzbogacania wiedzy na temat procesów rozwoju lokalnego, które są współcześnie przedmiotem żywego zainteresowania środowiska nauki, władz publicznych wszystkich szczebli, sfer biznesowych, a także szerokich kręgów społecznych. Artykuły te zawierają szereg cennych informacji o stanie, uwarunkowaniach, mechanizmach i efektach owych procesów oraz o najbardziej prawdopodobnych ich przyszłych ścieżkach. Mogą i powinny być wykorzystane w trakcie projektowania i aplikacji lokalnych oraz ponadlokalnych polityk rozwoju lokalnego, dla których dobre podstawy informacyjne są warunkiem ich powodzenia. Przyczynią się w ten sposób do dynamizacji procesów rozwoju lokalnego, a przez to nie tylko do wzrostu jakości życia w lokalnych układach terytorialnych, ale również, poprzez transformację tych procesów i ich produktów w procesy i produkty ponadlokalne, do wzrostu jakości życia w kraju i jego poszczególnych regionach. Jesteśmy przekonani, że omawiane artykuły tworzą również interesującą płaszczyznę dialogu dla środowisk naukowych i samorządowych władz publicznych. Stanowią bowiem głos w dyskusji na temat pożądaných modyfikacji polskiego systemu samorządowego, która odbywa się współcześnie na wielu różnych forach. Zawierają argumenty za takim jego doskonaleniem, które – w ramach wielopoziomowego, zintegrowanego systemu zarządzania państwem – zwiększy podmiotowość samorządów lokalnych i regionalnych w prowadzeniu polityki rozwoju, zapewniając im jednocześnie wysoką zdolność do kreowania rozwoju lokalnego i regionalnego. Podsumowując, oddajemy te artykuły w Państwa ręce z przekonaniem, że okażą się przydatne zarówno w dociekaniach naukowych, jak i w praktyce zarządzania rozwojem lokalnym.

Ryszard Brol, Beata Bal-Domańska, Andrzej Sztando

Tomasz Kołakowski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: tomasz.kolakowski@ue.wroc.pl

EKONOMICZNO-SPOŁECZNE EFEKTY PROJEKTÓW TRANSLOKACJI OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH NA POZIOMIE LOKALNYM

SOCIO-ECONOMIC EFFECTS OF TRANSLOCATION PROJECTS OF HISTORIC MONUMENTS – LOCAL LEVEL

DOI: 10.15611/pn.2016.432.08

JEL Classification: H40, O22, R10, R50

Streszczenie: Celem artykułu jest próba identyfikacji, zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i społecznym, efektów realizacji nietypowych przedsięwzięć, jakimi są projekty z zakresu translokacji obiektów zabytkowych. Translokacja zabytku nieruchomego w inne miejsce, w opinii autora, może znacząco wpływać na gospodarkę lokalną i generować zmiany w lokalnej sferze społeczno-kulturowej. Mimo że są to przedsięwzięcia sporadyczne, to przeprowadzane są zwykle przez instytucje publiczne, w tym głównie instytucje kultury, w ramach ograniczonych budżetów. W związku z tym proces ich realizacji wymaga skuteczności, a przede wszystkim efektywności ekonomicznej na każdym etapie zaplanowanych działań. Poruszana problematyka ma innowacyjny charakter zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i badawczym.

Słowa kluczowe: translokacja, projekt, obiekt zabytkowy, efekty ekonomiczno-społeczne.

Summary: The aim of the paper is to identify economic and social effects in the unusual projects, which are projects of translocation of historic monuments. Translocation, or otherwise removing, transfer, is the transfer of a historic building in another location. It is performed only in exceptional cases, ie. if this is the only way to save the cultural heritage object from destruction.

Keywords: translocation, project, historic building, socio-economic effects.

1. Wstęp

Wieloletnie zaniechania bieżących remontów, brak sprawnego systemu egzekwowania wytycznych i nakazów konserwatorskich oraz niedoinwestowanie otaczającej

infrastruktury, doprowadziły do istotnej dekapitalizacji wielu obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym również zabytków, ich substancji architektonicznej, a także struktury przestrzennej. Obecnie problemy te nasilają się w związku z dynamicznie rozwijającymi się gospodarkami, nie zawsze respektującymi zasady zrównoważonego rozwoju. Wśród istotnych zmian, mających negatywny wpływ na stan i strukturę zasobów dziedzictwa kulturowego, można wymienić:

- istotną presję przestrzenną, szczególnie w centralnych obszarach miast – zwykle występuje tam ograniczony zasób terenów do zabudowy, w związku z tym coraz częściej to, co „stare”, próbuje się zastępować tym, co „nowe”,
- postępujący proces kongestii – wymusza modernizację i rozwój infrastruktury transportowej, co może prowadzić do kolidowania projektowanych obiektów inżynierskich z już istniejącą zabudową,
- postępującą presję rozwoju zabudowy mieszkaniowej oraz infrastruktury społecznej i ekonomicznej, widoczną również na obszarach wiejskich.

Chęć poprawy szeroko rozumianej infrastruktury społeczno-ekonomicznej wymaga zwykle odpowiedniej przestrzeni, która niekiedy może być już wykorzystana w inny sposób. Często obiektami, które stanowią przeszkodę w rozwoju nowej zabudowy czy infrastruktury, są właśnie obiekty zabytkowe (historyczne).

Zgodnie z przepisami prawa obiekty takie należy chronić i zachować dla kolejnych pokoleń ze względu na istotne znaczenie dla zachowania ciągłości kultury narodowej oraz z uwagi na potencjalną wartość ekonomiczną. Z tego też powodu powinny być one wykorzystywane w odpowiedni sposób i włączane w działania wpływające na społeczno-gospodarczy rozwój poszczególnych obszarów. Z drugiej strony ich lokalizacja stanowić może istotną barierę w rozwoju np. nowej funkcji nadanej danemu obszarowi.

Jedną z form prac specjalistycznych na obiektach zabytkowych, w ramach technologii prac konserwatorskich, która pozwala zachować zabytkową tkankę i strukturę obiektu, a jednocześnie zlikwidować na przykład istniejącą kolizję takiego obiektu z nową koncepcją zagospodarowania terenu, jest translokacja (transfer, przemieszczenie) obiektu zabytkowego. Jest to metoda wykorzystywana we współczesnej konserwacji zabytków architektury. Sama translokacja stanowi specyficzny rodzaj projektu, który wymaga właściwego zarządzania kolejnymi jego etapami i który może generować różnorodne efekty ekonomiczno-społeczne.

Z tego też względu za cel w poniższym artykule przyjęto identyfikację, zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i społecznym, efektów realizacji przedsięwzięć, jakimi są projekty z zakresu translokacji obiektów zabytkowych. W pierwszej części pracy krótko przybliżono problematykę dotyczącą translokacji w wymiarze prawnym, który w znacznym stopniu wpływa na możliwości gospodarowania obiektami zabytkowymi, a co za tym idzie – i na efekty przez nie generowane. W kolejnych rozdziałach przeprowadzono, w oparciu o macierz oceny oddziaływania, analizę omawianych efektów oraz zestawiono przykłady translokacji i powiązane z nimi efekty.

2. Translokacja a wymiar prawny ochrony zabytków

Prawny wymiar ochrony i opieki nad zabytkami znajduje wyraz w wielu dokumentach traktujących o dziedzictwie kulturowym, są to zarówno dokumenty o zasięgu ogólnoświatowym (ONZ – UNESCO), jak i europejskim (m.in. Rada Europy, Unia Europejska). Wśród nich warto wymienić:

- Konwencję o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego podpisaną w Hadze w 1954 r., wraz z I (1954 r.) i II Protokołem (1999 r.), którą Polska ratyfikowała wraz z I Protokołem w 1956 r. [Konwencja... 1954];
- Europejską Konwencję Kulturalną, którą przyjęto w Paryżu w 1954 r., a którą Polska ratyfikowała w roku 1989 [Europejska... 1954].

Wymienione konwencje stanowiły podstawę do publikowania kolejnych dokumentów (akty prawne, opracowania specjalistyczne dotyczące ochrony, zagospodarowywania i zarządzania dziedzictwem kulturowym), w których kwestiom translokacji nadawano już bezpośrednie odniesienie. Zestawienie przykładowych dokumentów poruszających problematykę translokacji zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Przykładowe dokumenty odnoszące się do problematyki translokacji

Nazwa dokumentu	Odniesienie do działań związanych z translokacją
Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy z 1985 r.	„Każda ze Stron zobowiązuje się do wydania zakazu usuwania całości lub części każdego obiektu zabytkowego będącego pod ochroną, chyba że ich stan techniczny wymusza taką konieczność. W takim przypadku właściwy organ podejmuje odpowiednie środki ostrożności związane z demontażem zabytku, jego przeniesieniem i odbudową we właściwej lokalizacji” (art. 5).
Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych (tzw. Karta Wenecka) z 1964 r.	Wskazuje się na nierozdzielność obiektu zabytkowego z otoczeniem i podkreśla, że translokacja może być dokonana jedynie w szczególnych sytuacjach: „Zabytek jest nierozdzielny od historii, której jest świadectwem, i od otoczenia, w którym jest położony. W wyniku powyższego przemieszczenie zabytku w całości lub w części nie może być dopuszczalne, chyba że wymaga tego zachowanie zabytku lub usprawiedliwiają je względy na nadrzędny interes narodowy bądź międzynarodowy” (art. 7).
Zasady Ochrony Historycznych Budynków Drewnianych z 1999 r.	„Idealem jest minimalna interwencja w tkankę historycznej struktury drewnianej. W pewnych okolicznościach, minimalna interwencja może oznaczać, że ochrona i konserwacja wymagają kompletnego lub częściowego demontażu i ponownego montażu w celu umożliwienia naprawy konstrukcji drewnianych” (pkt 6).

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Council of Europe 1985; Międzynarodowa karta... 1964; ICOMOS 1999].

Na poziomie krajowym dokumentem bezpośrednio odnoszącym się do problematyki dbałości o zasoby krajowego dziedzictwa kulturowego jest Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Ustawa z 23 lipca 2003]. W art. 36 Ustawy wymienionych jest szereg okoliczności, w których właściciel obiektu zabytkowego powinien, w przypadku przedsięwzięć (projektów) związanych z jego wykorzy-

staniem i zagospodarowaniem, zwrócić się o zezwolenia lub opinie do wyspecjalizowanych instytucji, w tym m.in. wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wśród okoliczności tych wymienia się „przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisane do rejestru” (art. 36, pkt 6 Ustawy). Translokacja jest więc bezpośrednio wymieniona w Ustawie jako jedno z działań na obiekcie zabytkowym, wymagające odpowiedniego zezwolenia.

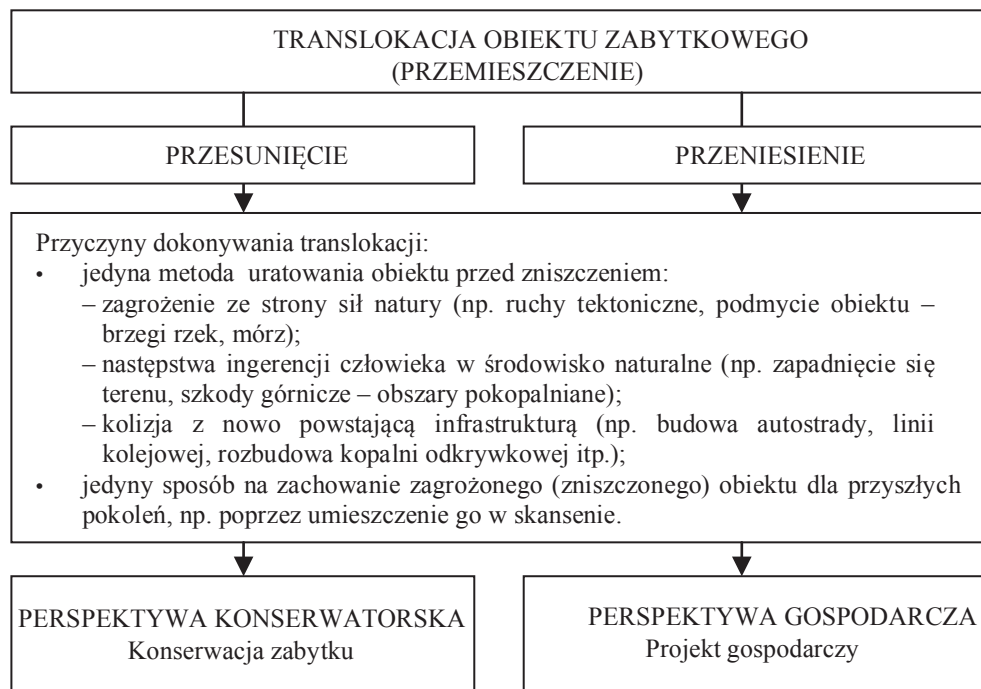
Z powyższego wynika, iż przedsięwzięcia translokacji mają umocowania prawne i doktrynalne w zakresie ochrony, opieki oraz konserwatorstwa dziedzictwa kulturowego. W przytoczonych dokumentach podkreśla się, iż nie są to działania powszechne w działalności konserwatorskiej. Stanowią szczególny przypadek działań na zabytku, dlatego też za każdym razem wymagają indywidualnego podejścia w zakresie ich planowania i realizacji. Wyjątkowość tych działań powoduje, iż translokację obiektu zabytkowego możemy traktować, zarówno w wymiarze planistycznym, jak i praktycznym, jako projekt gospodarczy o bardzo złożonej strukturze i przebiegu, który może generować różnorodne efekty ekonomiczno-społeczne. Tematyka ta będzie przedmiotem rozważań w kolejnym punkcie pracy.

3. Translokacja jako projekt konserwatorski i gospodarczy

Działania związane z translokacją obiektów zabytkowych możemy rozpatrywać w dwojaki sposób. Po pierwsze z punktu widzenia działań konserwatorskich, po drugie jako przedsięwzięcie gospodarcze (rys. 1).

W pierwszym przypadku translokacja to przemieszczenie polegające na przesunięciu lub przeniesieniu obiektu budowlanego murowanego lub drewnianego w inne miejsce. Ze względu na możliwości demontażu obiektu zabytkowego wyróżniamy translokację obiektów rozbieralnych (głównie o konstrukcji drewnianej) oraz obiektów nierozbieralnych (głównie o konstrukcji murowej). W takim ujęciu przemieszczanie zabytku stanowi skomplikowany proces techniczny i organizacyjny, mogący jednocześnie powodować zagrożenie zniszczenia jego substancji budowlanej [Hamberg-Federowicz 2012], stąd realizowany jest incydentalnie i wymaga uwzględnienia indywidualnych cech danego obiektu, jak: rodzaj budulca, powierzchnia, kubatura, ciężar, sposób posadowienia obiektu itp.

Drugie podejście do translokacji to traktowanie przemieszczania w kategoriach specyficznego projektu gospodarczego, gdyż bez wątplenia takie ono jest. Przemieszczenie wpisuje się bowiem w główne cechy projektu, jakie wymieniane są w literaturze z zakresu zarządzania czy oceny projektów gospodarczych, tj.: ściśle określony cel, duża złożoność, określony czas realizacji, funkcjonowanie w warunkach ograniczonych zasobów (głównie finansowych), ukierunkowanie na osiągnięcie korzyści, niepowtarzalność (unikatowość, jednostkowy charakter), ryzyko niepowodzenia oraz zaangażowanie osób i instytucji z różnych specjalności. Projekt translokacji, jak każdy projekt gospodarczy, cechuje również fazowość (etapowość) wykonywania kolejnych działań przewidzianych do realizacji.

Rys. 1. Przyczyny translokacji obiektu zabytkowego i perspektywy postrzegania

Źródło: opracowanie własne.

Ujęcie realizacji projektu translokacji w wymiarze gospodarczym powoduje du-
alne postrzeganie procesu jego realizacji:

- w wymiarze zarządzania – skoncentrowanie na skuteczności zaplanowanych działań w ramach projektu: planowanie odpowiednich zasobów materialnych, ludzkich, informacyjnych w fazie przygotowawczej, przeprowadzenie specjalistycznych działań w fazie realizacji (fizyczne przemieszczenie) oraz właściwe zamknięcie projektu;
- w wymiarze ekonomicznym – projekt generować może wielopłaszczyznowe efekty: ekonomiczne, społeczne, kulturowe, estetyczne itp., przed jego realizacją, w trakcie i po niej. W związku z tym istotne jest określenie efektywności finansowej i ekonomiczno-społecznej projektu – podjęcie próby znalezienia odpowiedzi na pytanie: W jakim stopniu (i czy w ogóle) uzyskane z translokacji efekty są w stanie zrekompensować zwykle wysokie nakłady przemieszczenia?

4. Efekty ekonomiczno-społeczne projektów translokacji obiektów zabytkowych – identyfikacja i przykłady

Analiza działań związanych z translokacją wymaga podejścia pozwalającego na przeprowadzenie procesu oceny w zakresie decyzji o odpowiednim zagospodarowaniu danego obiektu zabytkowego. W przypadku tak nietypowych projektów „surowe” podejście w zakresie oceny efektywności oparte jedynie na kalkulacjach finansowych jest niewystarczające. Unikatowość samego zabytkowego obiektu, a także wyjątkowość przedsięwzięcia, jakim jest jego przemieszczenie, wymaga daleko idącej analizy i oceny ekonomiczno-społecznych efektów takich działań [European Commission 2014]. Pomocne mogą okazać się tu metody polegające na ocenie oddziaływania (wpływu) na otoczenie (*impact assessment* – IA). Do tej grupy metod zalicza się m.in.: ocenę ekonomicznego oddziaływania projektu, analizę fiskalnego oddziaływania projektu, ocenę społecznego oddziaływania projektu czy ocenę wpływu społeczno-ekonomicznego projektu [zob. np. Weisbrod, Weisbrod 1997; Lichfield 1996]. W tabeli 2 podjęto próbę zestawienia efektów ekonomiczno-społecznych w postaci macierzy oceny oddziaływania projektu translokacji obiektu zabytkowego. Efekty zestawiono w dwóch wymiarach: zakres oddziaływania oraz grupy odbiorców efektów.

Tabela 2. Macierz oceny oddziaływania projektu translokacji obiektu zabytkowego – wybrane efekty ekonomiczno-społeczne na poziomie lokalnym

Grupa efektów	Oddziaływanie				Powiązania pomiędzy efektami/ skutkami oddziaływania
	kierunek	skala	czas	prze- strzeń	
1	2	3	4	5	6
Jednostkowe					
Wzrost możliwości zatrudnienia	pozytywny	wysoka	średnio- i krótko-okresowe	lokalne	wzrost zatrudnienia w wyniku realizacji projektu u projektodawcy i wykonawców (pracownicy etatowi i okresowi)
Dotyczące wybranych grup lokalnej społeczności					
Wzrost utrudnień wynikających z realizacji projektu	negatywny	średnia	krótko-okresowe	lokalne	realizacja projektu spowoduje pojawienie się utrudnień komunikacyjnych (moment przemieszczenia obiektu), które mogą tymczasowo wydłużyć czas podróży, ograniczyć dostępność danego miejsca i zmniejszyć bezpieczeństwo na danym obszarze

1	2	3	4	5	6
Wzrost możliwości współpracy lokalnych podmiotów na zasadzie poddostawców	pozytywny	średnia	krótko- okresowe	lokalne	realizacja projektu daje możliwość współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami: dostawcy materiałów budowlanych potrzebnych do demontażu i montażu obiektu, wynajem maszyn i urządzeń itp.
Dotyczące obszaru (terenu)					
Pogorszenie krajobrazu	negatywny	wysoka	średnio lub długo- okresowe lokalne		translokacja może negatywnie wpływać na krajobraz kulturowy pierwotnego miejsca położenia, przez co zmniejszy atrakcyjność, np. turystyczną, danego obszaru
Poprawa dostępności i użyteczności terenu zajętego przez zabytkowy obiekt	pozytywny	wysoka	średnio- lub długo- okresowe	lokalne	w przypadku kolizji obiektu zabytkowego z nową funkcją terenu jego usunięcie może wpłynąć bezpośrednio lub pośrednio np. na poprawę infrastruktury transportowej (kolizja z projektowaną drogą), wartość niezabudowanego gruntu, poziom bezpieczeństwa (zagrożenie zawaleniem) itp.
Dotyczące środowiska naturalnego					
Wzrost zanieczyszczenia środowiska w okolicach realizacji projektu	negatywny	średnia	krótko lub średnio- okresowe	lokalne	projekt może mieć czasowy, negatywny wpływ na środowisko naturalne (przygotowanie terenu wokół obiektu i trasy przemieszczenia)
Dotyczące całej społeczności obszaru					
Poprawa jakości życia w wymiarze kulturowym, historycznym i estetycznym	pozytywny	średnia	długo- okresowe	w zależności od klasy obiektu	w przypadku zagrożenia utraty obiektu, translokacja sprzyja jego ochronie i zachowaniu go dla przyszłych pokoleń.

Źródło: opracowanie własne

Zidentyfikowane w macierzy w sposób ogólny efekty, w zależności od rodzaju i klasy obiektu, złożoności technicznej i technologicznej, rodzaju przemieszczenia oraz sposobu organizacji projektu, mogą z różnym natężeniem oddziaływać na poszczególne grupy odbiorców.

W tabeli 3 zestawiono konkretne przykłady translokacji obiektów zabytkowych, wskazując jednocześnie przyczyny translokacji oraz potencjalne efekty (korzyści), które były następstwem tych działań.

Tabela 3. Przykłady translokowanych obiektów oraz efekty z tym związane

Nazwa obiektu	Miejscowość, kraj	Przyczyna przemieszczenia	Korzyść przemieszczenia	Koszt przemieszczenia
Budynek poprzemysłowy dawnej fabryki Maschinenfabrik Oerlikon (MFO)	Zürich (dzielnica Oerlikon), Szwajcaria	kolizja z przebiegiem projektowanej infrastruktury transportowej	przesunięcie pozwoliło na budowę tunelu linii średnicowej, łączącej Dworzec Główny w ZÜRICHU z dzielnicą Oerlikon, zachowanie ostatniego reliktu po XIX w. poprzemysłowej dzielnicy Oerlikon	12,6 mln dolarów
Latarnia morska Gay Head	Aquinnah (Wyspa Martha's Vineyard, Stan Massachusetts), USA	zagrożenie osunięcia się latarni do morza w wyniku erozji wybrzeża	zachowanie zagrożonej zniszczeniem zabytkowej 160-letniej latarni, stanowiącej symbol i istotne dziedzictwo wyspy	ok. 3,5 mln dolarów
Kościół Emmaus	Heuersdorf, okolice Lipska, Niemcy,	kolizja z projektowaną rozbudową kopalni węgla brunatnego	zachowanie XIII-wiecznego obiektu sakralnego z terenu opuszczonego i przeznaczonego do wyburzenia miasteczka Heuersdorf	3 mln euro
Schron bojowy SP-96 (część umocnień tzw. Pozycji Olsztyńskiej)	Witramów koło Olsztynka, Polska	kolizja na przebiegu projektowanej drogi ekspresowej S7 Warszawa-Gdańsk (odcinek Olsztynek-Nidzica)	przesunięcie pozwoliło na kontynuację budowy drogi ekspresowej i uniknięcie budowy trasy alternatywnej, która kosztowałaby kilkadziesiąt milionów	ok. 2 mln zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie [APR 2015; TVN24 2010; Spiegel Online 2007; Kurier Kolejowy 2012].

5. Zakończenie

Z przytoczonych rozważań wynika, iż projekty translokacji mogą generować efekty na różnych płaszczyznach i z różnym natężeniem oraz być warunkowane wieloma czynnikami, w szczególności o charakterze:

- prawnym – wpływ regulacji prawnych i specjalistycznych dokumentów doktrynalnych na decyzje w zakresie realizacji projektów translokacji,
- konserwatorskim – wpływ zaleceń i założeń konserwatorskich na zakres projektu, a tym samym na charakter i skalę możliwych do uzyskania efektów związanych z przemieszczeniem obiektu zabytkowego,
- zarządczo-gospodarczym – wpływ procesu analizy i zarządzania projektem na uzyskanie celów i efektów zaplanowanych w ramach przedsięwzięcia.

Możliwość uzyskania pozytywnych efektów związanych z realizacją projektu translokacji wymaga podejścia pozwalającego na przeprowadzenie odpowiedniego procesu analizy, oceny i zarządzania w zakresie decyzji o odpowiednim zagospodarowaniu danego obiektu zabytkowego. Podejście to powinno zatem uwzględniać elementy zarówno z punktu widzenia skuteczności i sprawności działań konserwatorskich i menedżerskich (ochrona i opieka nad obiektem, proces zarządzania), jak i ich ekonomiczno-społecznej efektywności (uzyskiwanie pozytywnych efektów z zachowania obiektu lub wykorzystania go na inne cele niż pierwotnie nadana funkcja). Takie możliwości daje m.in. analiza wpływu na otoczenie, która w bardzo ogólnej postaci została zaprezentowana w powyższym artykule. Analiza ta, wsparta konkretnym rachunkiem finansowym i ekonomiczno-społecznym (np. analizą kosztów i korzyści), może stanowić element wspierający proces podejmowania decyzji w zakresie translokacji obiektów zabytkowych i identyfikacji efektów przez nie generowanych.

Literatura

- APR, 2015, *Martha's Vineyard lighthouse moved 135ft inland in \$3M hydraulic operation to stop it falling off a CLIFF from erosion*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3101431/Iconic-lighthouse-Martha-s-Vineyard-moved-inland-135-feet-3M-hydraulic-operation-stop-falling-CLIFF-erosion.html> (15.09.2015).
- Council of Europe, 1985, *Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe*, European Treaty Series (ETS), nr 121, Granada.
- European Commission, 2014, *Guide to Cost-benefit Analysis of Investment Projects. Economic appraisal tool for Cohesion Policy 2014-2020*, Luxembourg, PO of the European Union.
- Europejska Konwencja Kulturalna, 1954, Paryż, ratyfikowana przez Polskę w 1989 r., Dz.U. z 12 lutego 1990, nr 8, poz. 44.
- Hamberg-Federowicz A., 2012, *Zabytki. Przewodnik dla właścicieli, użytkowników i pasjonatów zabytków oraz pracowników samorządu terytorialnego*, Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, Szczecin, <http://kultura.wzp.pl/attachments/article/114/przewodnik.pdf> (16.10.2015).
- ICOMOS, 1999, *Zasady ochrony historycznych budynków drewnianych*, International Wood Committee, Mexico.
- Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, 1954, Haga, ratyfikowana przez Polskę w 1956 r., Dz.U. z 1957, nr 46, poz. 212.
- Kurier Kolejowy, 2012, *W ZÜRICHU przesunięto po torach budynek*, <http://kurierkolejowy.eu/aktualnosci/8122/W-Zurichu-przesunieto-po-torach-budynek.html> (8.08.2015).
- Lichfield N., 1996, *Community Impact Evaluation: Principles and Practice*, University College, London.
- Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych (Karta Wenecka), 1964, II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków, Wenecja.
- Spiegel Online, 2007, *A Holy Journey: Church Moved to Make Way for Coal Mine*, <http://www.spiegel.de/fotostrecke/photo-gallery-moving-a-church-to-save-it-fotostrecke-25858.html> (15.10.2015).
- TVN24, 2010, *Bunkra nie ma, będzie droga*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/bunkra-nie-ma-bedzie-droga,151243.html> (15.10.2015).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. z 2003, nr 162, poz. 1568 z poz. zm.

Weisbrod G., Weisbrod B., 1997, *Measuring economic impacts of projects and programs*, Economic Development Research Group, Boston.